

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
גר מצוה

עו:

הערל

פרק שמיני

יבמות

מסורת
הש"ס

עקב אמת מתי פ"ב מהל' אסירי ביה סלס יח ספג לאון קוד טעמ' א"ש' עימן ד פ"ג כ' : ע"ב ב מ"י טס הלכס יע טו"ש' טס ספ"ג : ג ב מ"י ט"ה מלכות מלכס הלכס :

פניני רש"י

א"ר יהודה מנימוי... מנימין לית לה לא למר זכרות (דף קמ"ג) והמלכס מותין לנא בקהל סכר עלה שמתריב ונלכל על כל האומות והכי נמי קמי צמר דהך מילתא כחוספתא דקדושת אמר לו ר"י מנימין טעמ' סכר עלה סתריב ונלכל לו :

(סוטה ט. ד"ה א"א לני מלכס) מצרי ראשון... הוא עלמו מנימין :

(סוטה ט.) שהמלך פורץ... גדרות אחרים :

(פסחים כ.) לעשות דרך... נלכחו ולכרמו :

(פסחים כ.)

תוס' ישנים

(א) ובשלמא... ויחא ששאה שלמה רכל זמן שלא נתייחד לא שייך אסור המצוה ראשונה ואסור הבא על הנכרית דחייב משום נשיא עדיין לא נתייחד ע"י רבי דינו של חשמונאי ונח קמאי פוגע בו ליכא ולא שייך רק בצנעא אבל בפריהיא לא נשאה שלמה בצנעא לקחה אבל כיון דתייחד קמה ויחי נשאה דהא הו"א לה מצוה ראשונה :

כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל... ותייחד שהרי גם בנו מוחזק לבא בקהל והא אמרין בא סתריב ובלכל כל תיולט כולו... וי"ל שאני הבא משום דמנימין ביה' א"תכס ביה' שמנימין חזרו למקומן דכתיב מקץ ארבעים שנה אקצו את מצרים ואצ"י רבני עמון נמי כתיב ועשתי את שבות בני עמון החם אל כתיב שוב בני עמון וישמע עדיין לא בא אבל גבי מצרים כתיב מקץ ארבעים שנה וא"כ מסתמא שבו למקומן... ובתוספתא קאמר כדתיב אמר לו ר"ע מנימין טעמ' את מתייחד ובלכל כל העולם כולו ומי"מ פירין שפיר הבא ובי תימא הך אדלו לעלמא וכי שהו בימי שלמה עדיין לא כלכל אותם סתריב :

ויתפוק ליה משום דהווי מצרית ראשונה. פי' צקוט' ואפ"ה קרי ליה חמות וקשה דפשיטא דשייך בה חמות דהא חפסי בה קידושין ונראה דפריך להיך נשאה שלמה הא מלכית ראשונה הו"א ואסורה בקהל(א) : **ובי** תימא הך אזלו לעלמא. פי'

אומה לא מלכית שאלמר עליהם הכחז דור שליטי ביח להם ולא שני הלכו להתיישב בשאר ארצות והני אחריני ניינה שאומה אקרת נתיישבה שם והאלמר רבי יהודה מנימין גר מלכית כו' ופסע לו דמנימין כל מלכית מלכית דאי מן המלכית שנתישבו בשאר ארצות לא היה קוריהו גר מלכית שלא היו ידועים בשאר ארצות :

מנימין גר מצרי ב"י. ואל"מ ולמה לא היה מותר לנא בקהל והלא חין מלכית צמקומן סכר עלה סתריב ונלכל כל העולם ומטעם זה התיר ר' יהושע את יהודה גר העמוני במס' ידים (פ"ד מ"ד) ומייתי שאלה דפסק חסלת השמר (זכרות דף קמ"ג) שאמר לו ר' יהושע מותר אשה סכר עלה כו' וצקוטה (דף ט. וסס) פי' צקוט' וקשה דמנימין צמקומן שאלמר לו ר' עקיבא מנימין טעמ' סכר עלה סתריב ונלכל כל העולם וכו"ג :

תיך למלכית שבו למקומן דנתן להם הכחז קנזה כדכתיב (ויקרא כ"ט) מן ארבעים שנה אקצו את מלכית מן (ה) הגוים אשר נפולו שם ולכ"ג דגני עמון כתיב ואלמר כן אשיב את שבות בני עמון לא נתן להם קנזה כמו שאמר רבי יהושע לר"ג במס' ידים (פ"ד מ"ד) אמר ליה ר' יהושע והא כתיב וזכרתי את שבו והכי תינח צמקומן דמסכת ידים צמר עובדא דיהודה גר העמוני שהודה ר"ג לרבי יהושע והומר לנא בקהל אמר ליה ר"ג גר מלכית כיונא בזה למר ליה למלכית נתן להם קנזה ור"ע לא חסיק אדעתיה שנתן להם קנזה וקשה לר"י על ההיא דזכרות ומסכת ידים דמשמע דסנתריב נלכל עמון דהא כתיב צירמיה (מט"ז) בעמון גזי חורבן שהמלכית נבוכדנצר מדוע ירש מלכס את גז ועמו צעריי ישז וגו' הלילי חשבוני כי שודרה וגו' הכי משמע כנפלותה שעה היו יושבים צמקומן וצלותה פרשה כתיב ואלמר כן אשיב את שבות בני עמון א"כ לא נלכל סתריב ואם נלכל סתריב קודם שהתייבס נבוכדנצר וכן משמע נמי חתלק צמקומן היו צימי נבוכדנצר דלמר התם (פסחים דף ד' ע"ב) עמון ומואב סכני ציסי דישאל הוה שלתו לנבוכדנצר תא (י) עלייהו ונראה לר"י דגני יהודה גר עמוני אחרון נבוכדנצר סמין דנבוכדנצר נלכלה נבוכדנצר ולא החריבה היינו חורבן אכל נבוכדנצר נלכל והחריב ואינו חולה הנלכל בסנתריב וצמקומן ואלמר חסלת שנתן להם קנזה כל העולם כתיב (א) ואסיר גבולות עמים דמשמע כלל האומות ועיקר מילתא אנבוכדנצר סמין וא"ת הא דלמר צמקומן (דף י"ב) דלמר לו סנתריב לאחשורוש זיל לגבי עמון ומואב דכתיב דמנימין וי"ל נלכלה ואלמר הוה דלוקמוהו כי לא מואבס היו אותם שנתישבו שם אללא שאלר אומות ושמא גם ממואב היו מעורב בהם והיו קורין להם מואבס כמו צימי חכמים שהיו קורין ליהודה גר עמוני ועוד שלא היה הדבר צורר אס שבו ואם לא שבו ואף על פי שהגלס נבוכדנצר מ"מ לפי שלא גלו צימי סנתריב כשאלר אומות אמרו לאחשורוש שמעמ טעמס כס' : **שלמה** לא נסיב מידי. דנכס דנכס שלמה לאהבה כתיב שלא היה לך אהבה ולא דרך חמות :

ותיפוק ליה. דלפי' (ד) גיירה מלכית ראשונה היא ואפ"ה קרי ליה חמות : הך אזלי לעלמא. ממו וטעמו צימי פרעה וכי אהרן חממתו מערב רב : והני אחריני נתיחדו. אומות אחרים כלו וישבו בצללס : אשיא לבני מצרית שנייה. שאלס אשיאלו מלכית ראשונה היא צנה שני לה דלמרין ציפיקין (לגמן עמ). הלך אחר פסקין אלמא לא אזוד לעלמא והני מלכית נינהו : לא נסיב מידי. אללא לזנות היה מסכין : דבק שלמה לאהבה. ולא לאישות : והא אנן לא תנן דכ"י. כי הך מתייחד דקתני לעיל פלוג דכא מותר צמקומן : גיורת ומשחררת אין. דלישראל כשר נמי שריא : הא בתיבה אדמר. כישראל מעליא דצקוט' קאי :

מתני' אם הלכה... שמעת מרכותך שהצקוט מותרת מיד במלך ואדומי נקבל ממנו : ואם לדין. שאלה דן ק"י מעלמך יש חסות להשיב וצמקומן מפרס לה : לא כ"י. אפילו אני דן מעלמי אין ללכס משוזה כדמפרש בגמרא ומ"מ הלכה אני אומר :

גמ' ולא ידע ליה. שאלו לדוד : באיכלוסא. שר על ס' רבוא : שהמלך פורץ. גדרות של אחרים לעשות לו דרך קלר מנימו לפרדסו או לכרמו : חשיבא בעלמא הוי. כדמסי' דחזא ציה סימני מלכות הלכך לא אפשר לנא הוי רישא : מאי טעמא אמר ליה שאל. מאי חזא דמספסי מיניה ממלכותא : ממזר כתיב מום זר. כל שיש בו מום זרות : אס

הדברים ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם התיר את הנקבות מיד מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות אינו דין שנתיר את הנקבות מיד אמרו לו (א) אם הלכה כרבי ואם לדין יש תשובה אמר להם לא כי הלכה אני אומר : **גמ'** מנא ה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא יזכר את שאל את דוד ויצא לקראת הפלשתית אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הגער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך ליה והכתיב ויאהבהו מאד ויהי לו נשוא כלים אלא אאבהו קא משאל ואביו לא ידע ליה והכתיב ויהאיש צימי שאל זקן בא באנשים (א) ואמר רב ואיתימא רבי אבא זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא (ב) ה"ק שאל אי מפרץ אתי אי מורח אתי אי מפרץ אתי מלכא הוי (ג) שהמלך פורץ לעשות דרך ואין מוחזק בידו אי מורח אתי חשיבא בעלמא הוי מ"מ אמר ליה שאל עליה דכתיב ויילבש שאל את דוד מדיו כמדתו וכתיב ביה בשאל (ד) משכמו ומעלה גבוה מכל העם א"ל דואג האדומי עד שאתה משאל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו מ"מ דקאתי מרות המואבית א"ל אבנר תנינא (ה) עמוני ולא עמונית מואבית ולא מואבית אלא מעתה ממזר ולא ממזרת ממזר כתיב מום זר מצרי ולא מצרית שאני הכא דמפרש טעמא דקרא (ו) על (ז) אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרבו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים אישתיק מיד ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם החם קרי ליה גער הכא קרי ליה עלם הכי קא אמר ליה הלכה נתעלמה ממך צא ושאל בבית המדרש שאל אמרו ליה עמוני ולא עמונית מואבית ולא מואבית אקשי

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

אם יירש אין לו מדוע ירש מלכס את גז ועמו בערוי ישב : (י) ויחיהו מע. (כ) היל"י חשבוני כי שודרה וכי שהו בימי פהיו ושרין יקרוי : (יחמיו מט. ג.) י' כי אבנר כתיב י' יכהמתי כי נבתי ואסיר גבולות עמים ועתידיהם ועתודותיהם שישתי ואירד פאביר י'שבים : (ישעיהו י.)

גמ' (א) רש"י (ב) לקמן עמ. סוטה ט. (מספ' קדושין פ"א) (ג) זכרות כה. ע"ש [ד' נזיר ג' : הויית י' : (א) (מנימות טו.)] (ב) נכסות ט. (ז' צ"ק ס' : צ"ב ק' : פסחים כ' : (א) (לעיל ט. ושי"ט) (ב) (ט) ז"ל הכס. ועי"ן (י) (וע"פ טוס' מגילה י"ב : ד"ה זל וטוס' סוטה ט. ד"ה מנימין]

הנהגות הב"ח (ב) גמ' והא סוף לא מן הכי פלוג : (ב) שם י"א כולוסא (ה"ק פלוג) תא"מ. וי"ג ס"ה ה"ק זיל שאל : (ג) שם טעמא דקרא על דבה אשר : (ד) רש"י ד"ה ויתפוק ליה וכו' : י"ב ס"ה דלפני כ' הוי גיורת דה הוי מלכית ראשונה ואסירא ליה : (ה) תוס' ד"ה מנימין וכי את מלכית מן העמים אשר נפולו שמה וע"ג :

(ו) בא"ד מה אשיק עליהו :

תורה אור גמ' אן מן הגוים אשר אב"י י' א"ל בני ישראל לא תבאו בקרבם ונחם לא באו בקרב אב"י וכו' א"ת לבבכם אחרתי אלהיהם בקרב שלמה לאהבה :

(מלכו' ג' ט') בן בקראת שאלו את דוד יצא לקראת הפלשתית אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הגער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך הפלשתית אש עמוני :

(מלכו' ג' ט') ויבא דוד אל שאל ויצמר לפניו ויאהבהו מאד ויהי לו נשוא כלים : (מלכו' ג' ט')

(ד' דוד בן איש אפרתי הזה מבית יתם ויתודה וישבו ישי וצו שפחה בקים והאיש צימי שאל וזן פא באששים :

(מלכו' ג' ט') הו ויבש שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(ו' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(ז' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(ח' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(ט' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(י' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(יא' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(יב' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(יג' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(יד' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

(טו' וזו קרה בן איש אפרתי ויבשו שאלו את דוד ונתן קובע בחשת על ראשו ויבש אתו שריון : (מלכו' ג' ט')

ש"ש חכמים ♦ איכלוסא - ששים רבוא (רש"י כגן ואל"ס זכרות ט. ח). תורה גדולה מלמד (רש"י פסחים עב). אלוהים בני אלם (רש"י זכרות ט.). המון עם (פסחים ד).

הערל

פרק שמיני

יבמות

עז.

עין משפט גין מצוה

גמ' א (לעיל סו. וי"ט)
קדושין ע: לקמן טז.
נבירות לה: א (לעיל טו.)
קדושין עו. ד (ג"ז) שס
(ה קדושין עט. ו) (קדושין
כא. וי"ט)

הגהות הב"ח

(ב) גמ' הב"ח מרמז:
(ג) שם דלמא בעמוני
שנשא נכ"ל ויבית ודאי
נממק:

הגהות

מהר"ב רנשבורג
[א] גמ' מלמד שהיה
רחבעם יושב בחיקו
של דוד. ג"כ ע"י נעשה
מאמרות מאמר אם כל מי
תלך ב' ס' וי"ד דף מו ע"ג
ויפסידו יד יהודה ס:

תורה אור

גמ' א ואת עקשא שם
אבקשלם תחת יואב ע"י
הצבא ועמשא בן איש
ישמו יתרא הישראלי
אשר בא אל אבינע בת
נחש אחות צוריה אם
יואב:

(שמואל ב. יו. סד)

בז ואבינע יתרה את
עקשא ובי עקשא יתרא
הישמעאלי:

(דברי הימים ב. ג. יו)

ג פל בפדנה בת מלך
גימרה ממשפחות יתרא
קבוישה:

(תהלים מה. טו)

ד ויאמרו אליו איה שרה
אשתך ויאמר הנה באה:
(בראשית יו. טו)

ה ע"י דבר אשר לא קדמו
אתכם בלתי ובמים בידך
בצאתכם ממצרים ואשר
שבר ע"יך את בלעם בן
בעור משחור ארם ונדרים
קמלתי:

(דברים טו. ט)

ו אנה יי פי אני עבדך
אני עבדך בן אמתך
פתחת למוסרי:

(תהלים קעז. טו)

ז רבות עשית אתה יי
אשר נפלאותך
ואת שמי בנתיך הנמצאות
בן תהפך בעון העיר:

(תהלים מ. יו)

ח או אמרת הנה באתי
במגילת ספר כתוב עלי:
(תהלים מ. טו)

ט זכמו השחר ע"ה
ויאצו המלאכים בלזמ
לאמר קום קח את אשתך
ואת שמי בנתיך הנמצאות
בן תהפך בעון העיר:

(תהלים ע"ט. טו)

י קצאתי דוד עבדי בשמן
קדשי משחתיו:
(תהלים פט. טז)

אם קודם מעשה. שבאת הוראה לידו וסגלה לתלמידיו צבית
המדרש בשם רבו שומעין לו בשעת הוראה ואם לאו אין שומעין לו
שאלו מחמת מעשה הבא לידו אמרה: דהא שמואל ובית דינו קיים.
ומילתא דעבדה לגלויי הוא ולא משקר בה: הנה באהל. לאין דרך
אשה ללכת מביתה: בתנאי. לאיכא

דנפקא ליה מעמוני ואיכא דנפקא
ליה מעל דבר: מוסרות. הן לרעות
שקושטין בהן העול: פתחת. שהתרת
את הנקבות: נעמה. אמו של
רחבעם וממנה יצאו מלכי בית דוד:
נפלאותך ומהשבותך אלינו. עלי
ועל רחבעם בן בני חשבת לטובה
כשהתרת את הנקבות: אני אמרתי.
צטעה שנמסחתי עמה צלתי לגדולה
ומקריב פסקו לי גדולה זו ולא
ידעתי שמיימי אברהם נכתבה עלי
במגילת ספר: בת גר עמוני. קח
קלקא דעתך עמוני שנמגיירה אשתו
עמו והורחה ולידתה בקדושה: בת
הלל. פסולה לכהונה צפ' עשרה יוחסין
ופלוגתא דרבי יהודה ור' יוסי צפרק
עשרה יוחסין: מנא ליה. מנא תיתי
לן האי דמשום דאין ראויה לצא צקהל
בתו פסולה יותר משאר גרים הואיל
ונקבותיהן מותרות: מכהן גדול
באלמנה. דהואיל ואינו ראויה גדול
בתו חללה ופסולה לכהונה: מה לכ"ג

שכן ביאתו בעבירה. תאמר בעמוני
שנשא עמונית שאין ביאתו בעבירה:
הלל זכר יוביה. שמתר צבת ישראל
ואין ביאתו בה בעבירה וצמו פסולה
לכהונה: מה לחלל שכן יצירתו בעבירה.
שביתת אביו ואמו צבירה תאמר
בעמוני שאין יצירתו בעבירה: כ"ג
יוביה. שאין יצירתו בעבירה וצמו
מאלמנה פסולה: הצד השונה שבהן
שאינן ברוב קהל. אינן כשאר רוב
ישראל שהרי יש כולן עד פגום כהן
גדול ביאתו בעבירה חלל יצירתו
בעבירה עמוני אינו ראויה לצא צקהל:
צד עבירה. בת כהן גדול יצירתה
בעבירה בת חלל יצירת אביה בעבירה
תאמר בעמונית שאין עבירה לא
ביצירתה ולא ביצירת אביה ופשיטא
שכשרה: אמר ליה אין. ולקמן יליף
מעמוני: בת גר עמוני ומצרי שני.
שנשאו בת ישראל וביאתן בעבירה:
דמני

מנא ליה דיליף מכ"ג באלמנה
חלל יוביה מה לחלל שכן יצירתו בעבירה כ"ג יוביה
ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה
קהל ובתו פסולה אף כאן שאינו ברוב קהל ובתו פסולה מה להצד השונה
שבהן שכן יש בהן צד עבירה דלמא (ב) ודאי בעמוני שגשג בת
ישראל קאמרת יאע"ג דביאתו בעבירה בתו כשרה א"ל אין דכי אתא
רבין א"ר יוחנן יבת גר עמוני ובת מצרי שני רבי יוחנן אמר כשרה ור"ל
אמר פסולה ר"ל אמר פסולה דיליף לה מכ"ג באלמנה ר' יוחנן אמר כשרה
דתני

מנא ליה דיליף מכ"ג באלמנה
חלל יוביה מה לחלל שכן יצירתו בעבירה כ"ג יוביה
ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה
קהל ובתו פסולה אף כאן שאינו ברוב קהל ובתו פסולה מה להצד השונה
שבהן שכן יש בהן צד עבירה דלמא (ב) ודאי בעמוני שגשג בת
ישראל קאמרת יאע"ג דביאתו בעבירה בתו כשרה א"ל אין דכי אתא
רבין א"ר יוחנן יבת גר עמוני ובת מצרי שני רבי יוחנן אמר כשרה ור"ל
אמר פסולה ר"ל אמר פסולה דיליף לה מכ"ג באלמנה ר' יוחנן אמר כשרה
דתני

גרושתו ויבמה לשוק נילף שיפלו צביתן מחלל ומצרי ראשון וז"ל כמו שפירשנו צפ"ק (דף טו: ושם ד"ה מה) לדרבנן לא ילפינן מאיסורי
כהונה לעשות חללה לאין חללה אלא מאיסורי כהונה ואפילו בהלך השנה מעלמא ומפסול כהונה ורבי יהודה ודאי יליף צמה הלך
אפילו לפסול צביתן כדאמר דקדושין (דף עט. עת.): רבי יוחנן אמר כשרה. תימנה לר"י היכי שפירשנו לעיל דהחולין (דף מה.)
מק"ו דלמנה דעובד כוכבים ועד בת ישראל הולך פגום הו"א איכא למימר לרבי יוחנן צבת גר עמוני שגשג בת ישראל יוביה
שאיסורו שיה ככל כשרה ולרבנן צביתן עמוני ורבי יוחנן אמר כשרה דקאמר צפרק אלמנה (לעיל דף טז.) דגר עמוני אינו פוסל צביתו חתי
שפיר אצל לת"ק ורבי יוסי קשיא ומיהו ממצרי שני אין להקשות חוכית דמה למצרי שכן עשה: ר"י לקיש אמר פסולה. הקשה
הר"י משה כהן דלעיל (שם) משמע דלכולי עלמא צבת עמוני ומצרי שני כשרה לכהונה דאמר מאי איכא בין תנא קמא לר' יוסי א"ר
יוחנן מצרי שני איכא בינייהו כו' לאפקי מצרי שני דאין זרעו פסול כמו כהן גדול באלמנה וגבי גר עמוני קאמר דאין כל זרעו
פסול אלמא צמו כשרה לכהונה ואמר ר"י דקוגיא דהתם ר' יוחנן קאמר ליה דאמר הכא כשרה אצל ריש לקיש דפוסל הכא יאמר
דתנא קמא דפסול התם היינו משום דזרעו פסול ולא יפרש מילתיה דת"ק כמו שמפרש ר' יוחנן מה כהן גדול צביתו בעבירה כו' דא"כ
הוה משמע דמודה לר' יוסי דמצרי שני אין זרעו פסול אלא לתנא קמא נמי הוה נקט צביתיה מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול כו'
דקבירא ליה דצבת גר עמוני ומצרי שני זרעו פסול כו' יוסי דקאמר כל זרעו פסול כו' וממעט מצרי שני אליבא דנפשיה נקיש האי לישנא:

אם קודם מעשה אמרה שומעין לו. אר"ת דהיינו דוקא היכא
דהוא עלמנו נוגע בצדו כגון [יתרא] שהיה לריך לאותה
הוראה שהרי צבת ישי נשא כדכתיב אשר בא אל אבינע בת נחש
ואמרין צפ"ק דצבת צמרא

אקשי ליה דואג כל הני קושייתא אישתיקו
בעי לאברווי עליה מיד א"ר עמשא בן איש
ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אבינע בת
נחש וכתוב א"ר יתרא הישמעאלי אמר רבא
מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי
שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך
מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי
עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ומי
מהימן והאמר רבי אבא אמר רב א"כ כל
תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם
מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין
לו שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים
מכל מקום קשיא (ה) הכא תרגמו א"כ כבורה
בת מלך פנימה במערבא אמרי ואיתימא ר'
יצחק אמר קרא ר"י ואמרו אליו איה שרה
אשתך וגו' כתנאי עמוני ולא עמונית מואבי
ולא מואבית דברי רבי יהודה רבי שמעון
אומר יועל דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
ובמים דרכו של איש לקדם וכו' דרש רבא
מאי דכתיב ופתחת למוסרי אמר דוד לפני
הקב"ה רבוני של עולם שני מוסרות שהיו
עלי פתחתם רות המואבית ונעמה העמונית
דרש רבא מאי דכתיב ורבות עשית אתה ה'
אלהי נפלאותך ומחשבותיך אלינו אלי לא
נאמר אלא אלינו א"כ מלמד שהיה רחבעם יושב
בחיכו של דוד אמר לו עלי ועליך נאמרו
שתי מקראות הללו דרש רבא מאי דכתיב
א"א אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב
עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא
ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי התם
כתיב א"הנמצאות הכא כתיב ומצאתי דוד
עבדי בשמן קדשי משחתיו אמר עולא
א"ר יוחנן בת גר עמוני כשרה לכהונה א"ל
רבא בר עולא לעולא כמאן אי כו' יהודה הא
אמר גר זכר כבת חלל זכר ואי כרבי
יוסי פשיטא הא אמר ר' אף גר שגשג גיורת
בתו כשרה לכהונה וכ"ת בהנך דראוין לבא
בקהל אבל האי דאין ראוי לבא בקהל לא

אקשי ליה דואג כל הני קושייתא אישתיקו
בעי לאברווי עליה מיד א"ר עמשא בן איש
ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אבינע בת
נחש וכתוב א"ר יתרא הישמעאלי אמר רבא
מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי
שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך
מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי
עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ומי
מהימן והאמר רבי אבא אמר רב א"כ כל
תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם
מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין
לו שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים
מכל מקום קשיא (ה) הכא תרגמו א"כ כבורה
בת מלך פנימה במערבא אמרי ואיתימא ר'
יצחק אמר קרא ר"י ואמרו אליו איה שרה
אשתך וגו' כתנאי עמוני ולא עמונית מואבי
ולא מואבית דברי רבי יהודה רבי שמעון
אומר יועל דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
ובמים דרכו של איש לקדם וכו' דרש רבא
מאי דכתיב ופתחת למוסרי אמר דוד לפני
הקב"ה רבוני של עולם שני מוסרות שהיו
עלי פתחתם רות המואבית ונעמה העמונית
דרש רבא מאי דכתיב ורבות עשית אתה ה'
אלהי נפלאותך ומחשבותיך אלינו אלי לא
נאמר אלא אלינו א"כ מלמד שהיה רחבעם יושב
בחיכו של דוד אמר לו עלי ועליך נאמרו
שתי מקראות הללו דרש רבא מאי דכתיב
א"א אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב
עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא
ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי התם
כתיב א"הנמצאות הכא כתיב ומצאתי דוד
עבדי בשמן קדשי משחתיו אמר עולא
א"ר יוחנן בת גר עמוני כשרה לכהונה א"ל
רבא בר עולא לעולא כמאן אי כו' יהודה הא
אמר גר זכר כבת חלל זכר ואי כרבי
יוסי פשיטא הא אמר ר' אף גר שגשג גיורת
בתו כשרה לכהונה וכ"ת בהנך דראוין לבא
בקהל אבל האי דאין ראוי לבא בקהל לא

אקשי ליה דואג כל הני קושייתא אישתיקו
בעי לאברווי עליה מיד א"ר עמשא בן איש
ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אבינע בת
נחש וכתוב א"ר יתרא הישמעאלי אמר רבא
מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי
שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך
מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי
עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ומי
מהימן והאמר רבי אבא אמר רב א"כ כל
תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם
מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין
לו שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים
מכל מקום קשיא (ה) הכא תרגמו א"כ כבורה
בת מלך פנימה במערבא אמרי ואיתימא ר'
יצחק אמר קרא ר"י ואמרו אליו איה שרה
אשתך וגו' כתנאי עמוני ולא עמונית מואבי
ולא מואבית דברי רבי יהודה רבי שמעון
אומר יועל דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
ובמים דרכו של איש לקדם וכו' דרש רבא
מאי דכתיב ופתחת למוסרי אמר דוד לפני
הקב"ה רבוני של עולם שני מוסרות שהיו
עלי פתחתם רות המואבית ונעמה העמונית
דרש רבא מאי דכתיב ורבות עשית אתה ה'
אלהי נפלאותך ומחשבותיך אלינו אלי לא
נאמר אלא אלינו א"כ מלמד שהיה רחבעם יושב
בחיכו של דוד אמר לו עלי ועליך נאמרו
שתי מקראות הללו דרש רבא מאי דכתיב
א"א אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב
עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא
ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי התם
כתיב א"הנמצאות הכא כתיב ומצאתי דוד
עבדי בשמן קדשי משחתיו אמר עולא
א"ר יוחנן בת גר עמוני כשרה לכהונה א"ל
רבא בר עולא לעולא כמאן אי כו' יהודה הא
אמר גר זכר כבת חלל זכר ואי כרבי
יוסי פשיטא הא אמר ר' אף גר שגשג גיורת
בתו כשרה לכהונה וכ"ת בהנך דראוין לבא
בקהל אבל האי דאין ראוי לבא בקהל לא

גרושתו ויבמה לשוק נילף שיפלו צביתן מחלל ומצרי ראשון וז"ל כמו שפירשנו צפ"ק (דף טו: ושם ד"ה מה) לדרבנן לא ילפינן מאיסורי
כהונה לעשות חללה לאין חללה אלא מאיסורי כהונה ואפילו בהלך השנה מעלמא ומפסול כהונה ורבי יהודה ודאי יליף צמה הלך
אפילו לפסול צביתן כדאמר דקדושין (דף עט. עת.): רבי יוחנן אמר כשרה. תימנה לר"י היכי שפירשנו לעיל דהחולין (דף מה.)
מק"ו דלמנה דעובד כוכבים ועד בת ישראל הולך פגום הו"א איכא למימר לרבי יוחנן צבת גר עמוני שגשג בת ישראל יוביה
שאיסורו שיה ככל כשרה ולרבנן צביתן עמוני ורבי יוחנן אמר כשרה דקאמר צפרק אלמנה (לעיל דף טז.) דגר עמוני אינו פוסל צביתו חתי
שפיר אצל לת"ק ורבי יוסי קשיא ומיהו ממצרי שני אין להקשות חוכית דמה למצרי שכן עשה: ר"י לקיש אמר פסולה. הקשה
הר"י משה כהן דלעיל (שם) משמע דלכולי עלמא צבת עמוני ומצרי שני כשרה לכהונה דאמר מאי איכא בין תנא קמא לר' יוסי א"ר
יוחנן מצרי שני איכא בינייהו כו' לאפקי מצרי שני דאין זרעו פסול כמו כהן גדול באלמנה וגבי גר עמוני קאמר דאין כל זרעו
פסול אלמא צמו כשרה לכהונה ואמר ר"י דקוגיא דהתם ר' יוחנן קאמר ליה דאמר הכא כשרה אצל ריש לקיש דפוסל הכא יאמר
דתנא קמא דפסול התם היינו משום דזרעו פסול ולא יפרש מילתיה דת"ק כמו שמפרש ר' יוחנן מה כהן גדול צביתו בעבירה כו' דא"כ
הוה משמע דמודה לר' יוסי דמצרי שני אין זרעו פסול אלא לתנא קמא נמי הוה נקט צביתיה מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול כו'
דקבירא ליה דצבת גר עמוני ומצרי שני זרעו פסול כו' יוסי דקאמר כל זרעו פסול כו' וממעט מצרי שני אליבא דנפשיה נקיש האי לישנא:

פא א טוש"ע י"ד סימן רמז
סעיף לו בנה"ה:
פב ב ג מ"י פ"ט מהל'
אסורי טלה הלכה ג טוש"ע
לכ"ע סימן ד סעיף ו:

פניני רש"י
במערבא. נאין שרלל:
(שנת סה: ד"ה מטלה)

תוס' ישינים

(א) קו"ל דשעמא דרי יהודה
דלא דרשין ולא מצרית משום
דכתיב גבי מצרי בנים אשר
ילדו וכתוב תלאו בלידה א"כ
גלי קרא דנקבת אסורות וכן
אמרין לקמן:

הצד השונה שבהן שאינו ברוב
קהל. וא"ת כיון דסידי
השתא שהדין זה גמור אמאי
מכשרי ר' יוסי בת גר נביות
לכהונה שהרי כמו כן אין
ברוב קהל שבאים מטפה
פסולה. דמהאי שעמא פסול
לא ר' יהודה צפרק עשרה
יוחסין ולא פריבין התם עלה
אלא מה להצד השונה שבהן
שיש בהם צד עבירה ועדיין לא
מסקינן אדעתך עד לקמן. וי"ל
דלא הוה רבי יוסי גר נביות
אין ברוב קהל כיון דלית בהו
צד פגם כמו באלמנה לכ"ג
שביאתו בעבירה וחלל יצירתו
בעבירה ועמוני אסור בקהל:

מכהן גדול באלמנה מה לכ"ג
כו'. תימנה דמיתתי לרבי
יוסי האי דינא דכ"ג צלמנה וחלל
דלפילו לרבי יהודה לית ליה דינא
דמשום דאיכא למיפקד כדפריך הכא
מה להלך השנה צבהן שכן יש צבהן
עבירה כדאמר צפרק צמרא דקדושין
(דף עט. עת.) והוה ליה לאחיי דינא
דלאין מנייה ר' יהודה דצבת גר זכר
כצבת חלל ומצרי ראשון

מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי
שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך
מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי
עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ומי
מהימן והאמר רבי אבא אמר רב א"כ כל
תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם
מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין
לו שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים
מכל מקום קשיא (ה) הכא תרגמו א"כ כבורה
בת מלך פנימה במערבא אמרי ואיתימא ר'
יצחק אמר קרא ר"י ואמרו אליו איה שרה
אשתך וגו' כתנאי עמוני ולא עמונית מואבי
ולא מואבית דברי רבי יהודה רבי שמעון
אומר יועל דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
ובמים דרכו של איש לקדם וכו' דרש רבא
מאי דכתיב ופתחת למוסרי אמר דוד לפני
הקב"ה רבוני של עולם שני מוסרות שהיו
עלי פתחתם רות המואבית ונעמה העמונית
דרש רבא מאי דכתיב ורבות עשית אתה ה'
אלהי נפלאותך ומחשבותיך אלינו אלי לא
נאמר אלא אלינו א"כ מלמד שהיה רחבעם יושב
בחיכו של דוד אמר לו עלי ועליך נאמרו
שתי מקראות הללו דרש רבא מאי דכתיב
א"א אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב
עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא
ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי התם
כתיב א"הנמצאות הכא כתיב ומצאתי דוד
עבדי בשמן קדשי משחתיו אמר עולא
א"ר יוחנן בת גר עמוני כשרה לכהונה א"ל
רבא בר עולא לעולא כמאן אי כו' יהודה הא
אמר גר זכר כבת חלל זכר ואי כרבי
יוסי פשיטא הא אמר ר' אף גר שגשג גיורת
בתו כשרה לכהונה וכ"ת בהנך דראוין לבא
בקהל אבל האי דאין ראוי לבא בקהל לא

הצד השונה שבהן שאינו ברוב
קהל. וא"ת כיון דסידי
השתא שהדין זה גמור אמאי
מכשרי ר' יוסי בת גר נביות
לכהונה שהרי כמו כן אין
ברוב קהל שבאים מטפה
פסולה. דמהאי שעמא פסול
לא ר' יהודה צפרק עשרה
יוחסין ולא פריבין התם עלה
אלא מה להצד השונה שבהן
שיש בהם צד עבירה ועדיין לא
מסקינן אדעתך עד לקמן. וי"ל
דלא הוה רבי יוסי גר נביות
אין ברוב קהל כיון דלית בהו
צד פגם כמו באלמנה לכ"ג
שביאתו בעבירה וחלל יצירתו
בעבירה ועמוני אסור בקהל:

מכהן גדול באלמנה מה לכ"ג
כו'. תימנה דמיתתי לרבי
יוסי האי דינא דכ"ג צלמנה וחלל
דלפילו לרבי יהודה לית ליה דינא
דמשום דאיכא למיפקד כדפריך הכא
מה להלך השנה צבהן שכן יש צבהן
עבירה כדאמר צפרק צמרא דקדושין
(דף עט. עת.) והוה ליה לאחיי דינא
דלאין מנייה ר' יהודה דצבת גר זכר
כצבת חלל ומצרי ראשון
מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי
שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך
מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי
עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ומי
מהימן והאמר רבי אבא אמר רב א"כ כל
תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם
מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין
לו שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים
מכל מקום קשיא (ה) הכא תרגמו א"כ כבורה
בת מלך פנימה במערבא אמרי ואיתימא ר'
יצחק אמר קרא ר"י ואמרו אליו איה שרה
אשתך וגו' כתנאי עמוני ולא עמונית מואבי
ולא מואבית דברי רבי יהודה רבי שמעון
אומר יועל דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
ובמים דרכו של איש לקדם וכו' דרש רבא
מאי דכתיב ופתחת למוסרי אמר דוד לפני
הקב"ה רבוני של עולם שני מוסרות שהיו
עלי פתחתם רות המואבית ונעמה העמונית
דרש רבא מאי דכתיב ורבות עשית אתה ה'
אלהי נפלאותך ומחשבותיך אלינו אלי לא
נאמר אלא אלינו א"כ מלמד שהיה רחבעם יושב
בחיכו של דוד אמר לו עלי ועליך נאמרו
שתי מקראות הללו דרש רבא מאי דכתיב
א"א אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב
עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא
ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי התם
כתיב א"הנמצאות הכא כתיב ומצאתי דוד
עבדי בשמן קדשי משחתיו אמר עולא
א"ר יוחנן בת גר עמוני כשרה לכהונה א"ל
רבא בר עולא לעולא כמאן אי כו' יהודה הא
אמר גר זכר כבת חלל זכר ואי כרבי
יוסי פשיטא הא אמר ר' אף גר שגשג גיורת
בתו כשרה לכהונה וכ"ת בהנך דראוין לבא
בקהל אבל האי דאין ראוי לבא בקהל לא

כדפרישתי:

קצח

דברים כג כי תצא

ג בַּקְהֵל יְהוָה: **וְיָבֵא לָךְ בַּקְהֵל יְהוָה:**
 ד יָבֵא לָךְ בַּקְהֵל יְהוָה: **וְיָבֵא עִמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בַּקְהֵל יְהוָה**
 ה גַּם דְּוֹר עֲשִׂירֵי לַאֲיָבָא לָהֶם בַּקְהֵל יְהוָה עַד-עוֹלָם: **עַל-דִּבְרֵי אֲשֶׁר**
לֹא-קָדְמוּ אֲתֶכֶם בְּלַחֵם וּבַמִּים בַּדֶּרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר
וְעָלִיף אֶת-בְּלַעַם בֶּן-בְּעוֹר מִפְתּוֹר אֲרָם נְהַרִים לְקַלְלָךְ: וְלֹא-אָבָה
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ אֶל-בְּלַעַם וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ אֶת-הַקְּלָלָה

בַּקְהֵל דַּי: ג. לא יָבֵא
 מִמְּזוֹר לְמִיעַל בַּקְהֵל
 דַּי: אף דָּרָא עֲשִׂירָא,
 לא יָבֵא לִיה לְמִיעַל
 בַּקְהֵל דַּי: ד. לא יָבֵא
 עִמּוֹנִי, וּמוֹאָבִי לְמִיעַל
 בַּקְהֵל דַּי: אף דָּרָא
 עֲשִׂירָא, לא יָבֵא לְהוֹן,
 לְמִיעַל בַּקְהֵל דַּי: עד
 עֲלָמָא: ה. על עִיסָא, דְּלֹא

עָרְעוּ יְחֻזְקוֹן בְּלַחֵם וּבַמִּים, בְּאוֹרְחָא בְּמִפְקֻזוֹן מִמִּצְרַיִם, וְדָאגְרַל עֲלֵה יַת בְּלַעַם בְּרֵעוֹ, מִפְתּוֹר, אֲרָם
 דְּעַל פֶּתַח לְלִטְטוֹתָהּ: ו. וְלֹא אָבָא, יי אֲלֵהָ לְקַבְּלָא מִן בְּלַעַם, וְהִפְךָ יי אֲלֵהָ לָךְ, יַת לְוִטְיָן

- רס"ג (ד) גם דור עשירי, אפילו הדור העשירי ממנו.
- חזקוני (ג) לא יבא ממזר, הואיל ונשרש בעבירה כמו כרת, יפסל הוא וזרעו. ממזר, שנולד ממי שהוא זר אצל אמו.
- (ד) לא יבא עמוני ומואבי, סמך פרשת ממזר לפרשת עמון ומואב לפי שפסולם פסול עולם.
- (ה) על דבר אשר לא קדמו אתכם, בחנם, שהרי בדמים אין להחזיק להם טובה.
- 1 בכור שור.

- (ג) לא יבוא ממזר בקהל ה', לא ישא ישראלית.
- (ד) לא יבא עמוני, לא ישא ישראלית.
- (ה) על דבר, על⁶⁴ העצה שיעצו אתכם להחטיאכם⁶⁵, כדכתיב: דבר בלעם (במדבר לא טז). בדרך, כשהייתם⁶⁶ בטירוף.
- 64 שם רג. 65 שהיה ראוי שיאמר "על אשר לא קדמו", אך ממה שאמר "על דבר" מורה שהם שני דברים, כאילו אמר: על דבר, ועל אשר לא קדמו (מהיריק). 66 ספרי שם.

- (ג) ממזר, אמרו חז"ל³¹, הבא מן העריות. והשני ממי"ן ראב"ע נוספין³², כממי"ן נהרסו ממגורות (יואל א יז)³³. ואחרים אמרו, כי הוא שם גוי, וישב³⁴ ממזר באשדוד (זכריה ט ו), כי רחוק הוא שיקרא שם ישראל, ואף כי בעת הישועה, בשם גנאי³⁵. והמתרגם תפש דרך קצרה ודרש³⁶.
- (ו) ויהפוך, שהיה בלב בלעם לקלל ולא עזבו³⁷ ה'.
- 31 יבמות מט א. 32 מעיקרו זר. 33 שם הוא כותב כמו על דגן ותיזש יתגוררו. והמלה זרה לתוספת שני ממי"ן. כלומר, מיסודו גור. 34 בכ"י פריס: וכן ישב. 35 הרי הפרק עוסק בישועת ישראל ובמפלת אויביו. 36 בכ"י פריס: והמתרגם תפש דרך דרש. בלא המלה קצרה. הכוונה לתי"י לפסוק וישב ממזר באשדוד: ויתוכן בית ישראל באשדוד דהוּוּ בה כנוכראין. 37 נתנו.

- רמב"ן כג (ג) ממזר, שם לאיש מזר מאחיו ויודעיו, שלא יודע מאין בא, כלשון וישב ממזר באשדוד והכרתי גאון פלשתים (זכריה ט ו), ואמר שלא ישב באשדוד זולתי איש נכרי וזר שיעבור בו כי יכרית גאון פלשתים ממנו. והנה הנולד לאיש מאשת אביו⁴¹ הוא ירחיק אותו ולא יודה בו לבשתו ולכלימתו מן המעשה הרע שעשה, וגם אמו תשליכנו כלילה כענין האסופי הנזכר בתלמוד⁴⁸, והנה הוא ממזר בעיר מולדתו, וכן כל העריות כדברי רבותינו בקדושין ירושלמי⁴⁹, אמר ר' אבהו מהו ממזר, מום זר.
- (ה) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, מצינו אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער (לעיל ב כח-כט)⁵⁰. ורבים⁵¹ אמרו שהם לא קדמו אותם אבל ישראל קנו מהם. וזה הבל, כי די למחנה שימכרו להם כאשר ירצו לקנות, ועוד כי ישראל לא באו בגבול מואב⁵², והמואבים הרציאו להם לחם ומים בכסף, והכתוב יספר שעשו המואבים 47 כנוכר בכתוב הסמוך (פסוק א): לא יקח איש את אשת אביו — והיא מחייבי כריתות והנולד ממנה הוא ממזר. ועיין יבמות מט א. 48 קידושין טט א. 49 פ"ג הי"ד, וכ"ה בבבלי יבמות עו ב. 50 הרי שהמואבים לא מצעו לחם ומים, וקשה על הפסוק שלפניו. 51 מובא בראב"ע לעיל ב כט. 52 שופטים יא יח.

כאשר עשו בני עשו, ולמה ירחיק המואבי לעולם בעבור רמב"ן זה ולא יתעב האדומי⁵³. ור"א אמר⁵⁴ כי טעם כאשר עשו לי בני עשו והמואבים, על אעברה בארצך בדרך (שם כז), אבל לא מכרו להם לחם ומים כי הם עברו בהר שעיר ובער, רק מלך אדום לא הניחם לעבור דרך מדינתו אשר הוא יושב בה, והוא מה שאמר לא תעבור בי (במדבר כ יח). גם זה הבל, כי הם אמרו אל מלך אדום אעברה בארצך, וימאן אדום נתן את ישראל עבור בגבולו (שם כא), הנה לא נכנסו כלל בגבול אדום, וכן כתוב ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום (שם כא ד), כי הוצרכו לשוב לאחור דרך ים סוף מהר ההר שהוא על גבול ארץ אדום, ולא באו בארץ אדום עצמה כלל, ויפתח אמר בביאור⁵⁵, כי בעלותם ממצרים וילך ישראל במדבר עד ים סוף ויבא קדשה וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום לאמר אעברה נא בארצך ולא שמע מלך אדום וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה וישב ישראל בקדש וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויחנו בעבר ארנון ולא

ז לְבָרְכָהּ כִּי אֶהְבֶּנָה יְהוָה אֱלֹהֶיהָ: לֹא-תִדְרֹשׁ שְׁלֹמָם וְטוֹבָתָם כָּל-יְמֵיהָ לְכַרְזוֹ. אַרְי רַחֲמֵךְ נִי"נ רַחֲמֵךְ יי אֱלֹהֶיךָ: ז. לֹא תִתְבַּע שְׁלֹמָהוֹן וְטוֹבָתָהוֹן, כָּל יוֹמֶךָ

מהר"ם כג (ז) לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימיה לעולם, לעולם ב' במסורת מלאים, ואירך וגם כך יאמינו לעולם (שמות יט ט), וזה נאמר על משה, לפי ששנינו⁵⁰ לא קם נביא בישראל (כמוהו) [כמשה] (להלן לד י) בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, וזה היה בלעם, ואותו פסוק אמר בלעם⁵¹ לא תדרוש שלומם, שהרי (לפנים) [לפניו] כתיב ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם וגו' (לעיל פסוק ו).

10 ספרי ואת הברכה שנו. 11 ע"י גיטין נז א.

רמב"ן באו בגבול מואב, הנה זה מפורש שלא באו כלל בארץ אדום ולא בארץ מואב, ואילו באו שם היו מוכרין להם לחם ומים, כי אין המנהג לנותן רשות לעם הצבא לעבור בארצו שלא ימכר להם לחם ומים. והנראה אלי כי הכתוב הרחיק שני האחים האלה שהיו גמולי חסד מאברהם שהציל אביהם ואמם מן החרב והשבי⁵⁶, ובזכותו שלחם ה' מתוך ההפכה⁵⁷, והיו חייבין לעשות טובה עם ישראל והם עשו עמהם רעה, האחד שכר עליו בלעם בן בעור והם המואבים, והאחד לא קדם אותו בלחם ובמים כאשר קרכו למולו כמו שכתוב, אתה עובר היום את גבול מואב את ער וקרבת מול בני עמון (לעיל ב יז-יח), והנה הכתוב הזוהרים אל תצורם ואל תתגר בם (שם), והם לא קדמו אותם כלל, כי היה הכתוב אומר כאשר עשו לי בני עשו המואבים והעמונים, אבל לא הזכיר עמון שלא קדמו אותם. והנה עמון הרשיע בזה יותר מכולם⁵⁸, כי בני עשו והמואבים כאשר ידעו שהוזהרו ישראל שלא יתגרו בהם הוציאו לחם ומים חוץ לגבולם⁵⁹, ועמון לא אבה לעשות כן. וזה טעם אשר לא קדמו, שלא יצאו לקראתם בלחם ובמים כאשר עשו האחרים, ולכך הקדים הכתוב עמוני, והקדים להזכיר פשעו על דבר אשר לא קדמו אתכם, ואחרי כן הזכיר מואבי וחסאנתו. ורבותינו דרשו⁶⁰ עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית, מפני שהאיש דרכו לקדם ואין האשה דרכה לקדם, שתוציא מזון חוץ לגבול הארץ, וכן הזכירו בירושלמי⁶¹, ובמגלת רות רבתי⁶², מפני שדרך האיש לשכור ואין דרך האשה לשכור.

(ז) לא תדרוש שלומם, "מכלל שנאמר עמך ישב בקרבך (להלן פסוק ז), יכול אף זה כן, תלמוד לומר: לא תדרוש שלומם", לשון רש"י. והמדרש הזה בספרי^{62*}, מטובתם⁶³. מכלל שנאמר

56 בראשית יד טז. 57 שם יט כט. 58 ולמדנו כאן יסוד נפלא: כשביל הנגישות שנגשו המצרים בישראל לא הורחקו מכל וכל, ודוק עמוני (ומואבי) הורחקו אע"פ שהם לא נשתעבדו בישראל כלל, משום שלא קדמו בלחם ומים, שהמושחתים בהכרת הטוב, היינו השחתה במידות, אינם ראויים בקהל ה' ולמדנו מכאן מהותן של מידות, שאפילו בער עבירות לא הרחיקה תורה לאומות העולם כמו משום מידות רעות (חבר המאמרים מאמר כז). 59 ראה במדבר כה א, כו יח. 60 יבמות עו ב. 61 יבמות ח ג. 62 ד ח: ואשר שכר עליך, לאיש ליתן שכר ולא לאשה. והראיה מיבמות (שדרכו של איש לקדם) הביא רבינו לענין העמונים, ומה שהביא מהירוש' והמדרש (שדרך האיש לשכור) חזרו על המואבים. והמהרש"א סנהדרין (קג ב) הקשה על דברי הרמב"ן ממה ראמרין שם גדולה לגימה שהרחיקה שתי משפחות מישראל, שנאמר על דבר אשר לא קדמו, הרי שגם מואב הורחק כשביל אשר לא קדמו. ובערוך לגי (יבמות עו ב) מיישב דעת הרמב"ן דאשר שכר

(ז) לא תדרוש שלומם, מכלל⁶⁷ שנאמר: עמך ישב בקרבך (להלן רש"י פסוק ז), יכול אף זה כן, תלמוד לומר: לא תדרוש שלומם. 67 שם רנא. לפי ג"י ילקוט שמעוני, ולפנינו בנוסח אחר, וראה רמב"ן.

(ז) לא תדרוש שלומם וטובתם, אם באת להלחם על עירם חזקוני מורשה ומצווה אתה להשחית כל עץ מאכל שבה, כמו שמצינו באלישע במלכים: וכל עץ טוב תפילו (מ"ב ג יט), ולא כבשאר אומות שנאמר בהם: כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום (לעיל כ י), כי תצור וגו' לא תשחית את עצה (שם יט).

שם בטוב לו לא תוננו (שם), הוציא את אלו מאותה טובה, רמב"ן אבל לא תדרוש שלומם נדרש בספרי, לפי שנאמר כי תקרב אל עיר וקראת אליה לשלום (לעיל כ י), יכול אף עמון ומואב כן תלמוד לומר לא תדרוש שלומם, וכן בתנחומא⁶⁴. והנראה אלי כי מלחמת עמון ומואב אסרה הכתוב עלינו לדורות⁶⁵, והכתוב שאמר אל תתגר בם (לעיל כ ט, יט), אינה מצוה לשעה בלבד, אבל היא מצוה לא תעשה לדורות, זהו שאמר כי לבני לוט נתתיה ירושה (שם יט)⁶⁶, והנה ארצם להם לעולם כי היא נחלה שהנחלים ה', אם כן הכתוב שאמר לא תדרוש, יצוה אם נלחם עליהם בעיר שכבשו הם מן העמים שלא נקרא להם לשלום, וכן אם יבואו הם להלחם בארצנו מותר לנו לדרוף אחריהם ולכבוש מהם המדינות להכות יושבי הערים שעשו עמנו הרעה, כמו שעשה יפתח, ויכם מערוער ועד בואך מגית עשרים עיר (שופטים יא לג), וכן עשה דוד לכל ערי בני עמון⁶⁷ בעבור שהם פרצו הגדר תחילה ונלחמו בו, ואז לא נצטרך לקרוא בשלומם ונכה בנלחמים בנו כל עיר מתים הנשים והטף, אם נרצה. ואמרו במדרש רבה⁶⁸, והכיתם כל עיר מבצר וכל עיר מבחור וכל עץ טוב תפילו וכל מעיני מים תסתומו (מ"ב ג יט), אמרו לו⁶⁹ הכתוב אומר לא תשחית את עצה (לעיל כ יט), ואתה אומר כן, אמר להם על כל האומות צוה חזו קלה ובזויה היא, שנאמר ונקל זאת בעיני ה' ונתן את מואב בידכם (מ"ב ג יח), שנאמר לא תדרוש שלומם וטובתם, אלו אילנות טובים. וכל זה להזיקם ולצערם, אבל הארץ תשאר למשפחה ההיא שהיא נחלה שהנחלים ה', וזה הענין מוזכר באגדות בבראשית רבה⁷⁰ ובמדרש תילים⁷¹. ועל דרך הפשט טעם לא תדרוש שלומם וטובתם, כאומר אע"פ שהם בני משפחתכם ואברהם אביכם אהב את אביהם כאח לו

גופה הוא טעם לגימה, שהרי לא שכרו רק ממרא דילחכו הקהל את כל סביבותינו. וע"ע בהכתב והקבלה (סג א). *62 רנא, ראה ברש"י הע' 67. 63 כלומר, מתיבת טובתם. 64 פינתם ג. 65 ר"ל שאמרו בספרי: לפי שנאמר, וקראת עליה לשלום יכול אף עמון ומואב כן, ת"ל: לא תדרוש, וקשה חזר החזרנו עליהם מן המלחמה וע"כ היינו אומרים שהאזהרה היתה רק לשעתה אבל לא לדורות, ועל זה אמרו, לא תדרוש, אם נלחם עמהם אח"כ, ואומר הרב לא כן, אלא אף לדורות החזרנו, ומ"ש בספרי לא תדרוש הוא בעיר שכבשו מן העמים או שכאו להלחם בנו (כור זהב). 66 והרבר ידוע שלא תקרא ירושה אלא הרבר הניתן לדורות, ומאחר שהוא יתעלה ביאר טעם המניעה מפני שנתן להם הארץ ירושה אם כן המניעה גם כן לדורות היא (לשון הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות סוף מ' ל"ח). 67 ש"ב יב לא. 68 במדבר כא ז. 69 לאלישע. 70 ער יג. 71 ס א, וראה השגות הרמב"ן לספר המצוות סוף מצוות ל"ח.

עב

בראשית כ וירא

אונקלוס

והִתְקַרָּא שְׁמוֹ מוֹאֵב הוּא אֲבִי־מוֹאֵב

עַד־הַיּוֹם: לֹא וְהַצְעִירָה גַם־הוּא יִלְדָה בֶּן

והִתְקַרָּא שְׁמוֹ בֶּן־עַמִּי הוּא אֲבִי בְנֵי־עַמּוֹן

עַד־הַיּוֹם: ס כ א וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרָהָם

אֶרֶצָה הַנֶּגֶב וַיֵּשֶׁב בֵּין־קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיִּגַּר

בְּגֵרָר: ב וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ

אֶחָתִי הוּא וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־גֵּרָר וַיִּקַּח

אֶת־שָׂרָה: ג וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל־אֲבִימֶלֶךְ

בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מִתְעַלֶּה־אִשְׁתְּךָ

אֶשְׁר־לְקַחְתָּ וְהוּא בַּעַלְתָּ בְּעַלְךָ: ד וַאֲבִימֶלֶךְ

לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַגּוֹי גַם־צַדִּיק

תִּהְרָג: ה הֲלֹא הוּא אָמַרְלִי אֶחָתִי הוּא

וְהִיא־גַם־הוּא אָמְרָה אָחִי הוּא בְּתַם־לִבִּי

וּבִנְקִיּוֹן כִּפִּי עָשִׂיתִי זֹאת: ו וַיֹּאמֶר אֵלָיו

הָאֱלֹהִים בַּחֲלֹם גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְּתַם־לִבְבְּךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְאַחֲשׂוֹךְ

גַּם־אָנֹכִי אוֹתְךָ מִחֲטוֹ־לִי עַל־כֵּן לֹא־נִתְתִּיךָ לְנִגְעַ אֵלֶיהָ: ז וְעַתָּה

רש"י

עדותן לחון ונתעברו מזיכה ראשונה (ב"ר נא ט):
 (ב) מואב. זו שלא הייתה נעושה פירשה שמאזינה הוא, אבל
 לעירה קראתו בלשון נקיה. וקבלה שכן צימני משה, שנאמר
 צבני עמון (דברים כ"ט) ואל תקטר צם, כלל. וצמואז לא הזהיר
 אלא שלא ילחם צם, אבל לעערן הסיר לו (ב"ר נא יא):
 ב (א) ויסע משם אברהם. כשראה שחרצו הכרכים
 ופסקו העוצרים והשנים נסע לו משם. דבר אחר, להתרחק
 מלוט שינא עליו שס רע שזא על צנותיו (ב"ר נג ג-ד):
 (ג) ויאמר אברהם. כאן לא נטל רשות, אלא על כרחי
 שלא צטונתה, לפי שכבר לוקחה לבית פרעה על ידי כן (ב"ר
 נג ז): א"ל שרה אשתו. על שרה אשתו. וכיוצא בו אל
 הלקח ארון וגו' ואל תמיה (שמואל א' ד כה), שניהם בלשון 'על':

(ד) לא קרב אליה. המלאך מנעו, כמו שנאמר (פסוק ו)
 לא נתחין לנגוע אליה: הגוי גם צדיק תהרוג. אף אם
 הוא צדיק תהרגו. שמה כך דרכך לאנדי האומות חנם, כך
 עשית לדור המבול ולדור הפלגה, אף אני אומר שהרגתם
 על לא דבר כשם שאתה אומר להרגני (ב"ר נג ז): (ה) גם
 היא. לרבות עבדים ופגמלים ופגמרים: שלה, את כולם שאלתי
 ואמרו אחיה הוא (ב"ר נג ז): בתם לבבי. שלא דמיתי
 לחטוא: ובנקיון כפי. נקי אני מן החטא שלא נגעתי בה:
 (ו) ידעתי כי בתם לבבך וגו'. אמת שלא דמיתי מחטלה
 לחטוא, אבל נקיון כפיס אין כאן (מנח"א י"ט סא) [הדא אמרה
 משמוש ידים יש כאן (ב"ר נג ז)]: לא נתתיך. לא ממך היה
 שלא נגעתי בה, אלא חשכתי אני אותך מחטוא ולא נתתי לך

שפתי חכמים הקצר

(נח"י). ג. כך היא הגירסא, וקאי על אנשים מנהיגי הגמלים והחמורים.
 וק"ל (מנח"י). ד. דהקדוש ברוך הוא לא אמר ידעתי כי בתם לבבך
 ובנקיון כפיך עשיתי וגו', כדברי אבימלך (מנח"י עפ"י רא"ם).
 ה. רצונו לומר שגם נקיון כפיך אשר לא שכבת עמה, לא הייתה ממך.

אשר עשה, ואף על פי כן שתה (מהרש"ל). א. דלפירוש ראשון קשה
 למה התרחק כל כך. ומאחר שהתרחק הלך לגרר שהיה מקום ישוב
 (מנח"י עפ"י מהרש"ל). ב. כמו שכתוב לקמן (פסוק ו) 'ואחשוך גם
 אנכי וגו', וגם כאן הפירוש לא קרב אליה על ידי שהמלאך מנעו

(כ, כג) ויעמדו בני עמון ומואב. על כן לא ידעתי
כוונתו מש"כ שבקרא מקדים עמון למואב 'בכל
מקום'.

ובמהרח"פ ז"ל בספר נפש כל חי (מערי' ע'
אות כב) עמד ג"כ בענין זה, וכמע
הטעם שמקדימים בקריאתם בכל מקום עמון
בתחילה ומואב אח"כ, אף שמואב היה מהבכירה
ועמון מהנעירה. עפ"י מש"כ רש"י צפ' וירא
(יט, לג) שהבכירה פתחה בזנות, משא"כ
הנעירה. והבכירה שלא הייתה לנועה קראה מואב
ופירשה שמאזיה הוא, אבל הנעירה קראתו
בלשון נקיה. וצפ' פנחס (כה, טו) כתב רש"י
בפסוק כזי בת לור ראש אומות וגו', אעפ"י
שהיה ראש אומות לפי שנהג בזיון בעלמו
להפקיר בתו, מנאו שלישי צפ' מטות (לא, ח)
את אי ואת רקס ואת לור. מבואר שמי שנהג
פריצות בדבר ערוה מאחרים למנותו אחרון, לכן
נוכר מואב לאחרונה ע"ש. וכעת נדפס פירוש
הרוקח עה"ת, ושם (ע' רלה) כתב כן בקילוף,
למה הקדים עמוני למואבי, והלא מואב נולד
קודם, אלא בשכר נגיעותה שקראה בן עמי בלשון
נקיה ע"ש. וכן כתב בפירושים ופסקים לרבינו
אביגדור זרפתי ז"ל, וכן בדרשות מרן מהריק"א
ז"ל (פ' תלא) ע"ש. ועיין עוד בספר אלף המגן
עמ"ס הוריות (י' ב) בד"ה זין ישראל לעמון,
וכן במשך חכמה פ' תלא כאן, מה שכתבו בעיני
זה.

ובפענח רזא (סו"פ דברים) בהג"ה כתב,
בטעם שנקט מואב בשניה, שהוא
איחר ביאתו בישראל בזמנה דורות על הפריצות
שקראהו מואב ע"ש. וכבר תמה על דבריו כיפה
ללב ח"ד אהע"ז (סימן ד' סוף אות ב').
דאדרבה מואב קדם ארבע דורות בישראל לפני
עמון, כמ"ש צ"ק (לח ב), וע"ש מש"כ עוד
בזה.

וגו', א"כ היה צריך להקדים מואב לפני עמון.
לזה כתב לפי שעמון הרשיע יותר, הקדימו הכתוב
לענין האיסור לזכר זקהל ישראל. אמנם בזה
מתוך רק מה שהקדים עמון למואב בפסוק כאן,
אבל לא יגהה מזור למה שמצינו גם לרז"ל בכל
מקום שהזכירו שתי אומות אלו ביחד, והוא
בהרבה מקומות בש"ס ומדרשים, הקדימו עמון
למואב, ונקטו 'עמון ומואב'. אם לא שנאמר
מאחר שבתורה כתוב עמוני ומואבי, לכן נהגו גם
חז"ל בסדר זה ונקטו תמיד עמון ומואב.

**וְרֵאִי־תִי לְהַרְעִיב־ן ז"ל בלחם שמים (יבמות עו
ב) במשנה עמוני ומואבי אסורים
ואיסורן איסור עולם, כתב בהמשנה נקטינהו
בסדר דכתיבי בתורה. והא דקדים עמוני בקרא,
עיין מש"כ באם לבינה ע"ש. וספרו אם לבינה
שמציין לו רבות בספריו, לא זכינו לאורו וכמדומה
שלא נדפס. אמנם ראיתי לו בשאלת יעב"ץ ח"ב
(סימן לו), שכתב לזכר בלוט שהיה ישן באותו
מעשה לא קיים בזה מצות פו"ר, דישן לאו בר
דעת הוא, משא"כ בנעירה שנולד עמון קיים
מצות פו"ר, דמקנת דעת הוי ליה וחשיבה כוונה.
והוסיף וכתב, ודילמא היינו טעמא דאקדים קרא
עמון למואב בכל מקום ע"ש. ול"כ מש"כ
דאקדים קרא עמון למואב בכל מקום, דהנה
בתורה לא מצינו רק כאן בפסוק לא יבוא עמוני
ומואבי וגו'. וכן בנחמיה (יג, א) כתוב, אשר לא
יבא עמוני ומואבי בקהל האלהים. ובשאר
מקומות צנ"ך לפעמים מקדים למואב ופעמים
מקדים לעמון, בשמואל-א (יד, מז) וילחם סביב
בכל איוביו במואב ובבני עמון. ירמיה (ט, מה)
ועל בני עמון ועל מואב. שם (כה, כא) את אדום
ואת מואב ואת בני עמון. מלכים-א (יא, א)
מואביות עמוניות. נחמיה (יג, כג) עמוניות
מואביות. עזרא (ט, א) העמוני המואבי.
דבה"י-ב (כ, א) באו בני מואב ובני עמון. שם**

[כג א] לא יקח איש את אשת אביו ולא

ונקח קנה אביו:

את אשת אביו. אפילו יש לאביו אחרת, וכן פילגשו אסורה לבן בחיי אביו, אף על פי שמותרת לו לאחר מותו, כמו שאמרו [סנהדרין כ"ב ע"א] אבישג היתה מותרת לשלמה, ולכל אדם מותרת פילגשו אחר ששלחה מביתו.

[כג ב] לא יבא פצוע דכה ופרות שפקה בקהל יהוה:

לא יבא פצוע דכה. איך ומהו לא יוודע אלא על פי תורה שבעל פה י.

[כג ג] לא יבא ממזר בקהל יהוה גם הור עשירי לא יבא לו בקהל יהוה:

לא יבא ממזר. מהו י, הא לא מסרך הכתוב אלא לחכמים י.

י. דמלך נושא אלמנתו של מלך (שם י"ח ע"א). ובמאירי שם כ"א ע"ב אלא שמלך אחר משתמש בפילגשיו.

יא. עיין יבמות ע"ה ע"א. (ור"ל דמכאן ראי ברורה לתורה שבע"פ, מן התורה, וכן להלן).

יב. עיין אבן עזרא ורמב"ן.

יג. עיין קידושין ס"ו ע"ב, יבמות מ"ט ע"א, ע"ו ע"ב.

יד. עיין מטפחת ספרים ח"ב אות כז כתב: בכאור הכתוב לא יבוא עמוני וגו', שהקדים המאוחר, עיין מה שכתבתי בספר אם לבינה בעזרת השם ע"כ. והוא מש"כ כאן.

טו. בשאלת יעב"ץ ח"ב סי' צ"ז כתב: הבא על אשה בשינה וילדה ממנו, נראה דלא קיים המצוה, דישן לאו בר דעת הוא לגמרי, לא למצוה ולא לעבירה, לא נשכר ולא נענש, וכן מצינו בלוט שלא ידע בשכבה ובקומה [בראשית יט לג],

[כג ד] לא יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם הור עשירי לא יבא להם בקהל יהוה עד עולם:

לא יבא עמוני ומואבי. גם הקדים עמוני, שלא מצינו שמהרו לקראתנו אוכל ומים כאשר עשו מואבים ושעיר ככתוב כפרשת דברים [ב כט], ולכן הקדים ג"כ על דבר אשר לא קדמו וגו'.

ועל מואב לבד, אמר [פסוק ה] ואשר שכר עליך את בלעם, עליו אמר, ואשר שכר, וזה מאוחר הוא ודאי לכן נתאחר באיסור י.

[כג ה] על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך:

את בלעם. עם נערו, ואולי הם יינוס וימברוס בניו י.

כיוצא בה אמרו [יבמות נ"ג ע"ב] אין אונס בעריות אלא בישן (ע"י לעיל סי' מ"ט).

לפ"ז יכולנו לומר בלוט שאף על פי שבכירה לא יצא ידי חובת מצות פריה ורביה, בצעירה מיהא יצא, אע"ג דחשבינן ליה ופושעים יכשלו במ [גזיר כ"ג ע"א], א"כ מקצת דעת הו"ל ליה בצעירה, וחשיבא כוונה, ולפום מאי דאמרו [שם] גדולה עבירה לשמה (אף שהוא לא נתכוין למצוה, תיתי כמ"ד מצות אין צריכה כוונה לצאת), נמצא בעמון קיים מצות פו"ר.

ודילמא היינו טעמא דאקדים קרא עמון למואב ככל מקום, 'וכאם לבינה' כתבתי שני דרכים אחרים ישרים בטעם הכתוב לא יבוא עמוני בעזרה יע"ש. - והוא מש"כ כאן.

טז. כ"ה בתרגום יונתן (במברכ כב כב). רע"י וזהו ח"ג קצ"ד ע"א, ההוא רשע כיון דחמא דנפלו מישראל כ"כ אלף על עיטוי אתעכב תמן וזהו בעי מנייהו אגרוי, ובעור דאתעכב תמן אתא

כהן משיח פרק שלישי הוריות

[דף י"ב ע"ב - י"א ע"ב]

היתה וצרכה י"א ויצאה יתק האלה שרה אמו וצרתה ולא י"ח ויא לא מהל לאה ויצא צאהל רחל ולפי זה דתמר אע"ג דתכונה לש"ש לא מקרי עזירה לשמה כיון דנהנית מן הצאה כמו האמהות כן נראה לפרש מדברי החוס' דיצמות למנהו שלא לשמה קאי על אמהות עצמן שעשו מנהו כדי לקיים תולדות מן האבות כמו בתמר ומיהו לאו לשמה מקרי כיון דהיו נהנית מצאה אבל בניור פרש"י נע"א שרה רבקה רחל ולא שאלמו לצעליהן לנא על שפתחן ולא לשם מנהו כו' עכ"ל והוא דמוק ללא הוה דומיא דיעל דקאי על עזמה וק"ל: **הא קא מתהגרי מעבירה כו' עיין נחום' פ' מ"ח ונניר פ"ד: ב"ב הובתן של רשעים רעה היא כו' השומר ד"ף פן תדבר עם יעקב מרוב ועד רע כו' וצ"פ מ"ח מסיק בשלמא בלן דלמא מדכר ליה שם דעבודת כוכבים אלא הכא מאי רעה איכא דשדי בה וזהוהא כו' ופי' רש"י שם דמדכר ליה שם דעבודת כוכבים למה גננת את אלהי עכ"ל וצ"פ ד' דמויר י"ט פ"י רש"י נע"א ומאי רעה איכא דאי מפיש במליה צהדיה אחי לאשחזעו בשם עבודת כוכבים שלו והתורה אמרה וכו' עכ"ל ע"ש והיינו נמי שהיה עובר על זה והיה משחזע אח"כ בשם עבודת כוכבים כדכתיב אלהי נחור יספטו וגו' שהוא חול כפי' רש"י נחומס ומיהו חוס' פירשו צ"פ ד' מנחות דאין דמשביעיין הגוים היינו משום דלא מזכירין שם עבודת כוכבים אלא ש"ש ואע"פ שכוונתם לאותו איש אין זה שם עבודת כוכבים כו' ואפשר דא"ה הוהירו הש"י על כך ואין שיהיה משמע דעבר לן על ציווי הש"י אבל נע"י דחק לפרש שקיים לן ציווי של הש"י ולא משמע כן מתוך אלו הסוגיות ודו"ק: **שמותוך של"א לשמה בא לשמה שבשבר מ"ב כו' וכתבו חוס' נניר ב' ואת"ה הא אמרי' בעלמא העוסק במנהו שלא לשמה נוח לו שלא נצרא וי"ל דהתם מיירי שעוסק בתורה שלא לשמה לקפח לאחרים והכא קאמר שעוסק שלא לשמה היינו לקנות לו שם עכ"ל וכה"ג כתבו חוס' נכמה דוכתיב מיהו הוהא דנלן דמייתי הכא לכאורה לקפח לאחרים שהרי בא בהם לקלל ישראל וי"ל שהוא לא בא לקלל את ישראל רק מפני יראת עולמו כמ"ס וירא בלן וגו' ויגר מוצא מפני בני ישראל וגו' וה"ל כמו לקנות שם לעולמו ודקאמר היה שמתוך שלא לשמה כו' ר"ל שמתוך שלא לשמה דהיינו שהביא קרבתו שלא לשמה רק לקנות לו שם וזה שצא לשמה שזרעו דוד ושלמה הקריבו קרבתו לשמה: **רות בתו של עגלון כו' ונניר בא' נתנו של עגלון כו' ועיין בזה נחידושינו פרק ד' וה': מנין שאין הקב"ה מקפח שבר כו' ורש"י יקדים לדבר מצוה כו' מוצא נחידושינו פ' ד' וה' ע"ש:******

דף י"א ע"א גמרא תפשוט ליה כו' אבל ח"ב והפריש קרבן בשתמד כו' ק"ק דהיאך ס"ד למיפסט מהא דאפילו צאלל כוית חלב וגם הפריש קרבן ונשתמד נדחה והכא פשיטא לן צאלל כוית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואפילו לא עבר שהוא חייב ולא נדחה מקרבן וא"כ ע"כ היינו טעמא כדמסיק דמסומד לאו צר אחוי קרבן כו' ודו"ק כ"א: **בפרש"י בד"ה ור"ש בר יוסי סבר ביזון דבמוזיד כו' כל"ל: גמ' וחד אמר להבנים נמי מומר אלא איזהו כו' קשה אליבד היאך מפרש לה להצרייתא דלעיל אבל חלב זהו מומר ואיזהו כו' דמפרש לה ר"י לעיל דמומר להכניס הוא מין ועיין בתוספות פרק אין מעמידין שכתבו שם ל"ש ז':**

דף י"א ע"ב גמ' ואת יהואחו מפני יהויקים שהיה גדול ממנו ב' שנים כ"ג כו' קום משחחו כי זה כ"ד גו' כל"ל: שם שהיה גדול ממנו ב' שנים כ"ה הוא יהואחו והוא כ"ג בדרי קחשיב דכתיב והשלישי כו' כ"ג ויאמר המלך אל בניהו גו' והורדתם אותו גיוחן גו' כל"ל מתוך הסוגיא דפ"ק דכריתות כ"ח: שם בפרש"י בד"ה וקפחו כו' קפחיה דרועה כו' עיין נחום' יומא פרק בתרא כ"ט: **בפרש"י בד"ה ואין אחר שאינו ממלכי כו' כל"ל:**

ח"א דף י"א ע"ב ואת יהואחו מפני יהויקים שהיה גדול ממנו ב' שנים כו' כך היא הגירסא ל' נכריתות לא' והכי מוכח מתוך הכתובים דכתיב לבן כן כ"ג שנה יהואחו צמלכו וגו' ויאתרהו פרעה נכה וגו' וימלך פרעה נכה את אליקים וגו' ויסג שמו יהויקים וגו' וכתיב ל"ג כן כ"ה שנים יהויקים צמלכו וגו' והכי שלל מלך יהואחו רק שלשה חדשים ומיד מלך אחרי יהויקים ויהואחו לא היה רק כן כ"ג אז ויהויקים היה כן כ"ה וק"ק לפי זה דלא הל"ל ואת שלמה מפני מחלוקתו של אדוניהו אלא את שלמה מפני אדוניהו ושאר בני דוד שהיו גדולים ממנו כדאמר הכא וע"ק הא דפריך ומי מלכי וזערי מקמי קשישא והכתיב ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הנכור אמאי לא פריך הכי אמלכותו של שלמה ומי מלכי וזערי כו' וי"ל דהתם מפורש היה שהיה ע"פ נתן הנביא ולא היה להם לחוש לגדול אז לא משום מחלוקת של אדוניהו וק"ל ל"ד: **הוא יוחנן הוא יהואחו כו' הא נחא דע"כ כיון דלא קחשיב יהואחו כאלן צבני יאשיהו וצקרא כתיב דצנו שהיה שמו יהואחו מלך אחרי ע"כ דא' מאלו בניו הוא יהואחו וע"כ שהוא יוחנן שמלך קודם יהויקים וצקריהו אף מה שאמר הוא שלום הוא צקריהו מנין לו לומר כן ולמה לא נאמר כפשוטו שהיה לו עוד בן רביעי שנקרא שמו שלום ואפשר מפני שלא הוזכר צקרא שום דבר משלום אמרו דהוא בעצמו צקריהו וק"ל לה': **ו"אמה צקרא שמו ש"אם שהיה משולם במעשיו כו' ודכתיב היה ל'ו יעש הרע צעני ה' וגו' מהו הרע שלא נכע לפני ירמיהו הנביא כו' ושעבר על שבעת נ"ג כו' וזקן מחטא זה לא חטא כן פרש"י צ"ה ע"ש: יה יצדיק ע"יך את הדין כו' לפי שהיו דורו של צקריהו ראיון לגלות מיד ומפני זכות צקריהו נלוו כמ"ס צ"פ יש צערכין ל'ו צקס הקצ"ה להחזיר עולם לחייו וזכוו מפני דורו של צקריהו כיון שנכתב צקריהו נחייסצה דעתו ולזה א"ל עד עתה צוקמך ישראל קיימתן יה יצדיק עליך ר"ל על ידך יצדיק את הדין לקיים הגזירה של הגלות שאם גם אתה חטאת לעצור על השבעה כמ"ס וגם צמלך נ"ג מרד אשר השביעו וגו' וק"ל:****

הגהות והערות

תיבות "כי זה" שהיו חסרות בדפו"י. כהן יש להוסיף "כו". כן צ"ל "והא". כן מכתבן שיידך לר"י ב ע"א [העיומוד בש"ס ויניציאה קצת שונה מהעיומוד שלנו מסוף דף י' עד סוף המסכתא, ולפיכך יש בספרי ראשוני האחרונים ציונים לא מתאימים, למשל בהגהות הב"ח כריתות ה ע"ב אות ב]. כהן מוסיף על גוסח דפו"י שהיה כתוב רק "ויאמר המלך אל בניהו וגו". כ"ט פג ע"ב. ל' מוסיף תיבות "שתי שנים" שהיו חסרות בדפו"י. לא ה ע"ב. ל"ג מלכים ב' כג, לא-לד. ל"ג מלכים ב' כג, לו. ל"ד ע"י בארות המים. לה ע"י רש"ש, בארות המים. ל"ז דברי הימים ב' לו, יב. ל"ז ערכין יז ע"א.

אשריהם צדיקים כו' אזי להם לרשעים כו' נראה מדכתיב צרישא בני צדיקים אשר יש וגו' וצני רשעים צריפיה סנה למכתב ויש וגו' דריש אשר מלשון אשרי ודריש ויש כמו וי יש וזה שקדק רש"י לפרש אי כומו וי דהכא כו' וק"ל: **אעתריתו פורתא א"ל אין דובנין קבינא כו'. דקדק לומר אעתריתו פורתא גם השיבו לו קטינא דארעא משום דגם רוב עושר הוא סינה לציטול תורה דמנצה נכסים מנצה דאגה א' לעוסק בהם ואין לו פנאי לעוסק בתורה וצדקי יחייב דאין זה סותר מה שאמרו דאין אדם זוכה לב' שלמות ב' דהיינו שיהיה לו רוב טובה גם בעוה"ז ודוד ושאר מלכותי מצוה שהיו צדיקים חזי כמה הרפתקי דעדו עלייהו בעוה"ז ודו"ק: פסח מיהא קעביד כו'. צ"פ ד' דמויר ג' כתבו חוס' משמע דאכילה גסה שמה אכילה וקשה דנפ"צ דיומא אמרינן דהאוכל אכילה גסה צוה"כ פטור ללא שמה אכילה ואר"ת דב' עניני אכילה גסה הם כו' עכ"ל ע"ש וכתוב' פ' הגזול קמא ד' וצ"פ ע"פ ה' ואין להקשות דלוקמה אכילה גסה דהכא צה"ג ללא שמה אכילה ולא תקשי ליה פסח מיהא ענין דיל' לצדיקים ילכו גם ופושעים וגו' מיירי ודאי צענין א' ואכילה גסה דצוה"כ לא מקרי אכילה אלא מויק א' כדאמר התם ואע"ג דאכתי לא אסיק דמיירי צדק א' הא מסיק אדעתיה שפיר דליירי צענין אחד ודו"ק: **א' נודמנה ל' אשתו וא' נודמנה ל' אחותו כו'. לכאורה מה שייך צדיק ופושע נדבר שנודמנה לו ויש לפרש למאי דס"ד השתא ע"ד לא יאוונה לצדיק כל און ואיירי דהוה מתכוין לאשמו והש"י הוסיף לו אשתו כי צדיקים ילכו גם זה נתכוין לאחיותו ונודמנה לו וק"ל ל': **הם שנתכוונו לשם מצוה צדיקים ילכו בהם י"ל שזכו שהותרו הנקבות לנא נקהל והוא שנתכוין לשם עזירה ופושעים יכשלו גם זה גרס לזכרים שלא יצאו נקהל כדאמרינן מואבי ולא מואצית עמוני ולא עמונית ודכתיב על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ונמים וגו' י"ל דהא והא גרס וק"ל: הוא שנתכווין לעבירה כו'. כתבו חוס' ל' למ"ד נמי כן נה מותר נצחו כדר פירשו מנעמן מהרצה ערוות עכ"ל וצ"פ ד"מ ח' כתבו דאכתמן ספיפר הכתוב צננות נדבר שעמידה ליאסר דאמרי' לקמן כן נה מותר נצחו וצהוריות אמרו לוט כו' הוא שנתכוין לעזירה ופושעים כו' ע"ש וק"ל: **וד"א הוא נמי לשם מצוה קמבוין כו'. ל"ל דפריך לפי סבת המחרן דקאמר דהיה מתכוין לשם עזירה אבל המקשה דאי הוה ס"ד השתא ללא איכוון כלל דפריך לנסוף והא מינא אמיס כו' ולא אסיק אדעתיה הא דמשני אבל נקומה ידע ודו"ק: **למה נקוד על וי"ו וי"ו וי"ו וי"ו וי"ו וי"ו כו'. בניור פירשו חוס' לומר לך דהוה כמאן דליחא דהא וצקומה ידע עכ"ל אבל קשה מההיא דפ' הפועלים ט' למה נקוד על איו שנאליו כו' ופי' חוס' דאמר צ"כ כל מקום שאתה מוצא כתב רצה על הנקודה אתה דורש הכתב כו' ע"ש וא"כ הכא כיון שהכתב רצה אתה דורש את הכתב דהיינו וצקומה בלא וי"ו ולמה נכתב צקמה כלל כיון שהוא היפך משמעו ואם נאמר דעל וי"ו קמא של וצקומה קאמר נחא ותדרוש היה הכי ולא ידע נצכצה צקומה דאפילו צקומה למחרת שכתב הסיג אז מיינו והיה ראוי אז להיות נוכר את שכתב אללו מאתמול כדרך השיכורים הגם שלא ידעו צעת שכרותם מה שיעשו למחרת כשמיניים מיינם הם נזכרים קלת ממה שעשו נצכרותם הנה לוט היה שכור כ"כ שלא היה נוכר צקומה כשהפיג אז מיינו מה שהיתה שכתב אללו אתמול ומיינה חידוק הא צקומה גופה ידע צעת קומה והשתא ה"ג הכא אתה דורש את הכתב ודו"ק: **כ"ה הפסוק זה ע"ש עבירה נאמר וישא ל'ו וגו'. כי הפסוק הזה נראה כמומר לפי פשוטו כי מה הוצרך להאריך צענין שנשא עיניו איוו ארץ הטובה עד שנחר לו הככר וע"כ דרשו צו לענין ערוה על שהיו שטופי וימה נחר לוט נצכרותם כפרש"י נחומס ועיין צ"כ ר' קלת צפנים שונים ולא הציא שם עיניו משמשון דמקרא גופיה דותשא אשת אדוניהו את עיניה דריש נמי עיניו ודו"ק א': **אח נפשע כו'. פרש"י נפשע נמרד שמרד צו שפירש ממנו עכ"ל. ובניור פרש"י נע"א ו"ל אח נפשע זה לוט שנקרא אח כו' אל נא תהי מרינה וגו' עכ"ל עוד נ"ל נפשע מלשון פסיעה והליכה כמו י"ב כפשע צני וצין המות שהיה לוט נפשע והולך מקריהו עון זה אצרהש סאילו היה אללו לא היה נשצה ע"י הדי' מלכים וק"ל: **שהמירא מודנים בינו ובין ישראל שנאמר ל'א וגו'. כך היא הגירסא נמסכת ניור והיינו כמ"ס לעיל שהוא גרס שלא יצאו הזכרים צקהל ע"י שנתכווין לעזירה וק"ל: **ליתאודה יבקש נפרד זה ל'ו כו'. אע"ג דכתיב ג' וישדרו איש מעל אחיו משמע ליה דלוט נפרד תחלה מדסמך ליה ג' וישע לוט וגו' כן פרש"י בניור. ועוד נראה דמשמע ליה הפירוד על לוט דכתיב לעיל מיינה ויאמר אצרים אל לוט וגו' הפירד נא מעלי וגו' וק"ל: **ובב"ב תושיהו כו' בבתי כנפיות ובבתי כו'. ונחשיה לא נאמר אלא וצכל תושיה לומר לך שנחגלע קלוטו צב' תורות כו' בתורה שנכתב צנתי כנסיות דכתיב לא יצא עמוני כו' וצחורה שבע"פ צנתי מדרשות דתן עמוני מואב כו' כן פרש"י בניור והתלמוד לא הזכיר אלא מלתא צנתי מדרשות דתן עמוני כו' ואפשר לומר דה"ק שנחגלע קלוטו ולא קלון של צנות שנכתבו לש"ש והכי מיינה מתניחין דתן עמוני וכו' דמפורש צהן מתני' דעמונית ומואצית מותרין אבל צקרא אין דבר זה מפורש כ"כ כדאיתא צ"פ הערל י"ד ע"ש ודו"ק: **תמר זינתה כו'. שלשם שמים נכתובה להעמיד תולדות מורע של יעקב מ"מ דרך זנות היה זה שעשתה עצמה מופקרת לחמיה שהרי ידעה אבל יהודה לאו דרך זנות צא עליה לפי מה שהיה סבור שאין זו כלתו כמ"ס הרמז"ם פ"ה דהלכות אישות דקודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק כו' וצועל אותה על אם הדרך כו' עכ"ל והוא בעצמו מעשה יהודה ועוד שאמרו צטוטה שנחנה עינים לצרריה ואמרה גיורת אני פנויה אני יתומה אני טהורה אני ומיהו לש"ש נכתובה אבל זמרי ודאי וינה שצא על הגויה שהזכיר על כך לאחר מ"ת דקנאין פוגעין צו ע"כ נקט זמרי וינה ולא נקט צו צו וינתה דננקט תמר שהיא ודאי לא הוזהרה על כך ולא נפלו הרצנות מישראל רק ענין זמרי שהיה ישראל: **גדו"ה עבירה לשמה כו' שנאמר מנשים באודה וגו'. נחום' פרק מ"ח ט"ו פ"י מאמהות לפי שהיו נהנות מן הצאה אבל יעל לא היתה נהנה מן הצאה כו' עכ"ל. ונראה דע"ש צאה שלהם שהיה צניעות ואהל מיוחד תלה הדבר צאהל כמ"ס צהרה ט"ו ויאמר הנה צאהל מלמד שצנועה************************

אגרות

מאן מלכי רבנן

משה

15

ההוא, ודירתו שהיתה בה, בשנת תרצ"ו. המקום היחיד שנותר לבני הקהילה להתפלל בו היה בית מדרש קטן. מעשרה במכת תרצ"ו ועד ראש חודש מנחם-אב יום נסיעתו מליובאן, דרו רבנו ומשפחתו בביתו של סנדלר שהיה תלמיד חכם גדול, וגר בדירה בת חדר אחד שהצבא כבר לקח חצי ממנה. הוא מתח וילון בתוך חצי החדר שנותר, ושיכן בחציו את אורחיו. מצידו של הסנדלר היתה זו מסירות נפש, כיוון שאירוח רב בבית היה בחזקת מעשה שיש בו סכנה בזמן ההוא.

"...אך שיש לחוש בחולה שיש לו חום, שבחום גדול ידוע שמתקלקל הדעת בהרבה בני"א, ולכן אף בכל אדם ואף בחום קטן יש לחוש שמקלקל קצת... וכמו דמצינו בשו"ת רביעית יין שאסור לו להורות בכריתות דף י"ג... ולכן אפשר שק"ו בחולה דחום מאחר דג"כ הוינן שמקלקל השכל להרבה אנשים, שלכן גם כשיש לו מעט חום ואף לכל אדם יש אולי לחוש שמקלקל קצת ואסור להורות... וסברא זו אמרתי לענין הוראה כשהייתי חולה בעוה"ר בחום בשבט תרפ"ב ובמכת תרפ"ד שאף שהייתי ב"ה שפוי בדעתי ככריא, לא עדיף משתה רביעית יין והוא אמת לדינא" (אגרות משה יו"ד ח"א סימן ב)

סמוך לשובו לליובאן, בשבט תרפ"ב, חלה רבנו במחלת המיפום המדבקת ועצם הטיפול בו היה מסוכן. בתו של רבי יעקב משה הכהן קוסטאנאוויץ הי"ד שהיה השו"ב והמוהל בעיירה ובסביבתה, ראש וראשון לטובי העיר, ועמד בראש המשלחת שנשלחה אל רבנו למנותו לרבנות העיר, מרת שימא ע"ה, קבלה על עצמה את הטיפול בו. בזמנו, כאשר באה המשלחת להציע את הרבנות לרבנו, נרמזה גם הצעה שהרב המיועד ישתדך עם ראש המשלחת, אולם בחדשי הרבנות הראשונים לא דובר עוד בזה. לאחר אוכדן הכתבים בנסיעתו לראות שידוך מהוץ לעיירה, ולאחר הבראתו מן המחלה, ראה רבנו בכך סימן מן השמים שאין עליו לחפש עוד במקום אחר. רבנו נשא את הרבנית שימא ע"ה בערב שבת קודש פרשת נשא, י"ג סיון תרפ"ב, שהיה ערב השבת הראשונה לאחר חג השבועות וסיום אבלות הספירה. תיאור מאורעות יום החתונה בא בפרק "אשת חבר כחבר" לחלק.

בליובאן היו גדולי תורה רבים, ורבנו היה מספר את המעשה דלהלן כדי להראות שהיו מהם שהגיעו למדרגת רוח הקודש כמעט, של גילוי אמיתי בתורה:

בתחילת חורף תרפ"ב חלה אחד מבעלי הבתים ונפל למשכב במין חולי מוזר ולשונו התנפחה בפיו. כאשר תקיף ליה עלמא ורבנו בא לבקרו, ביקש החולה להוציא כל איש מעליו וסיפר לרבנו את סיבת חליו. לדבריו שבוע קודם לכן בשבת פרשת וירא הקשה כיצד זכו בנות לזמ שהמשיח יהיה מצאצאיהן, אף שלא בישו בגילוי עריות שעשו והודיעו שבניהן הם מאביהן, ודיבר עליהן בדרך ביוזן. בלילה הופיעו בחלומי שתי נשים זקנות מאד שראשן ופניהן מכוסים ואמרו שהן בנות לזמ. הן הוסיפו ואמרו לו ששמעו את טענתן, ובאו מעולם האמת לענות לו. הן טענו שהיו יכולות לומר שמאחר שהן ממשפחת אברהם וניצלו בדרך גם מסדום, לא היו תולים בהם מעשה זנות, והיו יכולות לייחס לעצמן כל מעשה גם. כך שהיו יכולות לומר שנתעברו מן השכינה כביכול, ולייסד דת חדשה כנצרות. והן קראו לבניהן עמון ומיאב להודיע שכאשר אשה מתעברת יש לוולד תמיד אב בשר ודם. בזכות זה זכו ויצא מזהן המשיח האמיתי. עוד אמרו שהוא חמא חמא גדול כאשר דיבר עליהן בדרך ביוזן. מאחר שהוא דבר עליהן בזלזול, הוא ייענש מידה כנגד מידה כמרגלים (רש"י במדבר י"ד ל"ז) ותשתרבב לשונו ותתנפח בחולי משונה וכך ימות. כשסיים האיש לספר את סיפורו, היסב את פניו אל הקיר ונפטר לעולמו. רבנו ראה בכך עניין אמיתי, מאחר שההסבר נראה לו הסבר אמיתי.

"...אבל הא לא נאמר ברמב"ם בלשון איסור, לכתוב אסור לעשות במלאכה אלא לכפי מה שצריך להוצאתו לעצמו ולאשתו ולבני ביתו כדרך הוצאת אנשים בינונים וכל המכטל זמנו מלימוד התורה יותר מזה עובר בעשין דלימוד התורה ובלאוין דשכחה. אלא נאמר בלשון חשיבות, בפ"ג מת"ת ה"ו, מי שנשא ליבו לקיים מצווה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה לא יסיה דעתו לדברים אחרים ולא ישים על ליבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת. הרי הוא כמפורש שליכא חיוב זה על כל אחד ואחד מישראל, אלא דמי שנשא ליבו לקיים מצווה זו דלימוד התורה כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, עליו לידע דלא יסיה דעתו לדברים